

**ALUEIDEN KESTÄVÄN KASVUN JA ELINVOIMAN TUKEMINEN -MÄÄRÄRAHAN
JAKAMINEN ÄKILLISEN RAKENNEMUUTOSTILANTEEN HOITOON****Tausta**

Kymenlaaksossa on 2010-luvun puolivälistä lähtien ollut käynnissä rakennemuutos, joka jatkuu edelleen. Vuoden 2023 aikana useat isot yritykset ovat ilmoittaneet muutosneuvotteluiden käynnistämisestä sekä tuotannollisten toiminnan siirtämisestä tai lakkauttamisesta. Merkittävin yksittäinen muutos on Stora Enson Sunilan tehtaan lakkauttaminen, josta yhtiö ilmoitti kesäkuussa 2023. Lisäksi yhtiö sulkee Anjalan tehtaan toisen paperikoneen. Fazer Oy lakkauttaa meijeriliiketoimintansa Koriolla ja Kouvolan ammattiopisto Oy sopeuttaa toimintaansa. Pelkästään näiden toimien seurauksena Kymenlaakson alueelta katoaa yli 400 työpaikkaa, ja vaikutukset heijastuvat myös alihankkijoihin ja muualle tuotantoketjuun. Lisäksi on käynnissä muutosneuvotteluita, joiden seurauksena työpaikkamenetykset voivat vielä lisääntyä.

Rakennemuutostilanteen lisäksi Kymenlaakson aluetalouden tilanteeseen vaikuttaa merkittävällä tavalla Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Vaikutukset ovat huomattavia metsäteollisuudessa ja logistiikassa, mutta myös muilla toimialoilla kuten elintarvikealalla sekä matkailussa.

Kotka-Haminan seutukunnassa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli elokuun lopussa 10,7 % ja Kouvolan seutukunnassa 9,7 %, kun osuus koko maassa oli 9,4 %. Tilanne on heikentynyt edellisvuodesta etenkin Kotka-Haminan seutukunnassa.

Tarkastelu äkillisten rakennemuutostilanteiden arviointikriteerien näkökulmasta

Äkillisellä rakennemuutoksella (ÄRM) tarkoitetaan tilannetta, jossa alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittävä työnantaja tai toimiala irtisanoo suuren määrän työntekijöitä kerralla konkurssin tai laajan sopeuttamistoimenpiteen johdosta. Työllisyyden edistämisen ministerityöryhmä sopi ÄRM-tilanteissa käytettävistä kriteereistä 20.10.2020. Tämän jälkeen kriteeristöä on käytetty mm. Kaipolan/Jämsän, Veitsiluodon/Kemi-Tornion ja Uudenkaupungin tilanteiden arvioinneissa.

Toimintamallin soveltaminen perustuu kokonaisarvioon. Arvioinnissa otetaan huomioon paitsi kokonaistilanteen absoluuttinen ja suhteellinen merkitys kyseessä olevalle alueelle, myös sen kansalliset vaikutukset.

Kriteerit:

- Kyseessä on elinkeinoelämän rakenteiden äkillinen muutos ja uhkaava aluetalouden kriisi, ei yleisen suhdannetilanteen aiheuttama useille aloille kohdentuva työpaikkamenetys.
- Työpaikkamenetysten kokonaismäärä yrityksessä ja koko tuotantoketjussa/-klusterissa on yhteensä useita satoja ja työpaikkavähennys on alueellisesti kriittinen (suhteellinen merkitys).
- Alueella on jatkuvan elinkeinorakenteen kehittämisen tuloksena uudistumispotentiaalia.

- Valtioneuvoston lisätoimilla ja -rahoituksella voidaan arvioida olevan oleellinen merkitys uudelleentyöllistymisen (myös alueellinen liikkuvuus huomioiden) sekä uuden yritystoiminnan ja työpaikkojen luomisessa.

Kymenlaakson tilanteessa on kyse uhkaavasta aluetalouden kriisistä. Työpaikkamenetysten kokonaismäärä on merkittävä.

Alueella on elinkeinorakenteen kehittämisen tuloksena uudistumispotentiaalia liittyen mm. Kotka-Haminan akkuklusteriin ja Kouvolan elintarvikeklusteriin. Valtioneuvoston lisätoimilla ja -rahoituksella voidaan arvioida olevan oleellinen merkitys uudelleentyöllistymisen sekä uuden yritystoiminnan ja työpaikkojen luomisessa.

Alueella on käynnistetty tilanteen edellyttämät toimet sekä Kouvolassa että Kotkassa. Kouvolassa perustettiin muutostyöryhmät ja käynnistettiin neuvottelut Kaakkois-Suomen ELY:n kanssa. Sunilan sellutehtaan sulkemisilmoituksen jälkeen työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi välittömästi käynnistävänsä rakennemuutostukitoimet yhdessä alueen toimijoiden kanssa, ja Kotkan kaupunki perusti Sunilarakennemuutosryhmän (Kotkan kaupunki, Cursor Oy, Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä EKAMI, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Oy, Kaakkois-Suomen TE-toimisto, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Kymenlaakson liitto ja työ- ja elinkeinoministeriö).

Kymenlaakson liitto on toimittanut TEM:lle äkillisen rakennemuutoksen suunnitelman syyskuussa 2023. Kouvola Innovation Oy on lokakuussa täydentänyt suunnitelmaa elintarvikesektorin osalta.

Momentin 32.30.40 määrärahat

Momentilla 32.30.40 (Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen, siirtomääräraha 3 v.) on jakamatta vuosien 2021 ja 2022 määrärahoja yhteensä enintään 13 284 000 euroa äkillisten rakennemuutostilanteiden hoitamiseen.

Esitys määrärahan jaoksi

Erilaisilla kohdennetuilla ja tilanteen mukaan mitoitetuilla työllisyys-, elinkeino- ja aluekehitystoimenpiteillä sekä muilla vastaavilla toimilla pyritään estämään aluetalouden taantuminen. Toimenpiteillä edistetään uusien työpaikkojen syntymistä, vanhojen uudistumista ja huolehditaan työntekijöiden mahdollisimman nopeasta uudelleentyöllistymisestä.

Lähtökohtana rakennemuutosten hallinnassa on alueen omien toimijoiden vastuu. Alueen hyvä valmistautuminen ja varautuminen lisäävät sen omien ja valtion panostusten vaikuttavuutta äkillisen ja jatkuvan rakennemuutoksen tilanteessa.

Päätöksellä esitetään jaettavaksi momentin 32.30.40 (Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen) **vuoden 2021 talousarvion määrärahaa 4 684 000 euroa ja vuoden 2022 talousarvion määrärahaa 401 000 euroa** Kymenlaakson äkillisen rakennemuutostilanteen hoitamiseen. Rahoitus kohdennettaisiin Kymenlaakson liitolle.

Lisäksi päätöksellä esitetään muutettavaksi valtioneuvoston 29.6.2021 päätöstä, jolla valtioneuvosto valtuutti TEM:n päättämään vuoden 2021 valtion talousarvion momentilta 32.30.40 (Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen, siirtomääräraha 3 v.) äkillisten rakennemuutosalueiden tukemiseen varatusta määrärahasta 2 000 000 euron jakamisesta maakunnille pienempien paikallisten äkillisten rakennemuutostilanteiden rahoittamiseen arviointikriteerien mukaisesti. Pieniä äkillisiä rakennemuutostilanteita on ilmennyt ennakoitua vähemmän, minkä vuoksi jäljellä oleva 915 000 euron määräraha euroa esitetään kohdennettavaksi Kymenlaakson äkillisen rakennemuutostilanteen hoitamiseen.

Jaettava rahoitus on tarkoitettu kokonaisuudessaan Kymenlaakson äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelman sekä sitä elintarvikesektorin osalta täydentävän suunnitelman mukaisiin toimenpiteisiin Kotka-Haminan seudun akkuteollisuuden keskittymän sekä Kouvolan seudun elintarvikesektorin keskittymän kehittämiseksi sekä ÄRM-toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan. Yhteensä 6 000 000 euron määrärahasta 3 800 000 euroa tulee kohdentaa akkuteollisuuden ja 2 200 000 euroa elintarvikesektorin innovaatiovetoiseen kehittämiseen.